

“Використання рабської праці українців у Німеччині під час Другої світової війни “

“ До сутності націонал-соціалізму, як і його попередників, належить якраз те, що він завжди розумів себе як великий, всесвітньо-історичний рух проти французької революції з усіма її наслідками, проти лібералізму і вільної демократії, проти прав громадянина і людини.”

(Bracher K. Die Deutsche Dictatur. Entstehung. Struktur. Folgen des Nationalsozialismus. Koln : Kiepenhever & Witsch 1970. - S. 8)

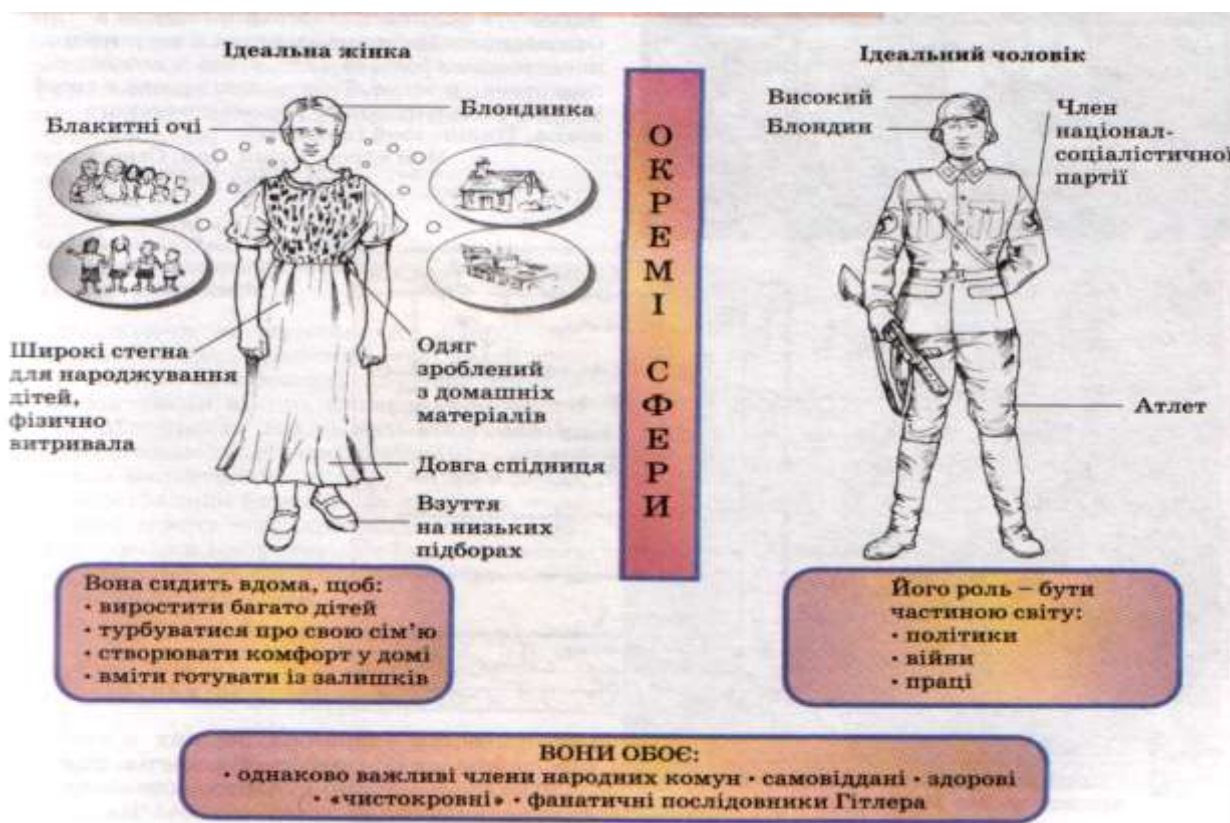
У демократичних суспільствах основою громадянської свідомості є право, закон і, принаймні теоретично, носії влади підлягають закону так само, як і звичайні люди. Народи ж які змушені існувати, на діляють довірою партію чи вождя і вже останні творять закони, обов'язкові для дотримання усіма. Більшість прав і свобод людини не даровано державою і ніким іншим. Вони є природними. Усвідомлення цієї істини зявилося у людини вже багато століть тому. Ще Біблія і навіть добіблейні джерела містили положення про цінність людського життя, недоторканість приватної власності, про заборону посягання на честь і гідність людини, про рівність людей перед судом тощо. В античних полісах уперше виникли ідеї демократії і початкові мрії про правову державу. Усі громадяни мали право на свободу, особисту недоторканність, на участь в управлінні державою, на приватну власність тощо. Значного розвитку ідея прав людини набула в період відмирання феодалізму, становлення і розвитку буржуазного ладу, коли нагальною стала необхідність обмеження монархічної влади. У працях видатних мислителів тієї епохи – Томаса Гоббса, Джона Локка, Джона Мільтона – були висунуті концепції: свободи, природних прав людини, виникнення держави із вільної угоди людей, ідеї про те, що держава спирається на природні закони, – які суттєво вплинули на подальший розвиток законодавства багатьох країн, висловлену ще давньоримським філософом Цицероном:” Згода усіх народів у чому - небудь має вважатися доказом природного права .”

Тема війни постійно обговорювалася в газетах, різноманітних журналах, монографіях. Ознайомившись з ними можна зробити висновок, що загроза війни визначала державну політику. Але у випадку з Німеччиною, мені здається, ця теза діяла з точністю до навпаки. Вся внутрішня і зовнішня діяльність держави була направлена на початок нової війни, яка б дала можливість відновити пануюче положення в світі. Держава, керована націонал-соціалістами на чолі з Адольфом Гітлером, спокійно прийняла їх програму з 25 вимог. Серед них були об'єднання всіх німців у “Велику Німеччину”, анулювання Версальського договору,

боротьба за нові території, позбавлення політичних прав і громадянства осіб “неарійського” походження та заборона не-німцям переселятись до Німеччини ,свобода релігії, “ поки релігія не загрожує безпеці держави чи моральним засадам німецької нації”, але водночас проти єврейської релігії “через її любов до багатства”. Вдосконалення старої пенсійної системи, прийняття закону про конфіскацію власності без компенсації, якщо це “відповідає спільним інтересам нації”.

Проте головним, що відрізняло націонал – соціалізм від інших політичних течій, а НСДАП від інших політичних партій, була расова теорія руху . Суть фашистського світогляду полягала в тому, що : народ , нація –це цілісний організм , єдина надособистість , наділена надрозумом; історія людства являє собою боротьбу різних націй за виживання (слабший гине чи підкоряється, найсильніший виживає і панує) ; всі навколишні народи - потенційні сьогоднішні чи завтрашні вороги; найвища цінність для кожної людини – його нація. Глава держави є уособленням , утіленням всієї нації; нація має бути єдиною та згуртованою, а всякий, хто роздуває внутрішні конфлікти, - національний зрадник; усі протиріччя усередині нації вирішуються тільки веліннями держави і вождя.

За цією теорією “ вищою расою” проголошувалися німці – нащадки арійців , а всі інші нації – “ не повноцінними” . Залежно від того, якою мірою нацисти визнавали націю наближеною до “арійської раси”, залежала подальша їх доля .

Євреїв, рома, слов'ян та сотні інших націй нацисти вважали ворожими” вищій расі” й планували їхнє винищення чи перетворення на рабську робочу силу. Території, на яких проживали “неповноцінні” ,з точки зору нацистів, народи, проголошувалися “життєвим простором “ майбутнього “тисячорічного Третього Райху” й мали бути заселені німецькими колоністами.

Євреї, які становили менше 1% населення Німеччини, були проголошені чи не головними ворогами диктатури. Нацисти поставили за мету вилучити “неарійців” з громадського життя (нацистське тлумачення “неарійці” передбачало осіб, що мали батьків чи дідусів євреїв.) Євреям було заборонено займатися громадськими справами, викладати в школах і університетах, практикувати лікарями, стоматологами і юристами, в їхніх паспортах ставились спеціальні позначки й усім жінкам дописували ім'я Сара а чоловікам Ізраїль.

Німецька гра для дітей та дорослих під назвою “Вижени євреїв”

У цілому в 30-х роках було прийнято понад 400 законів і постанов проти євреїв. В ніч з 9 на 10 листопада 1938 року нацисти влаштували різню, що увійшла в історію як “кришталева ніч”. Сотні євреїв загинули, а близько 30 тис. нацисти відправили до концтаборів.

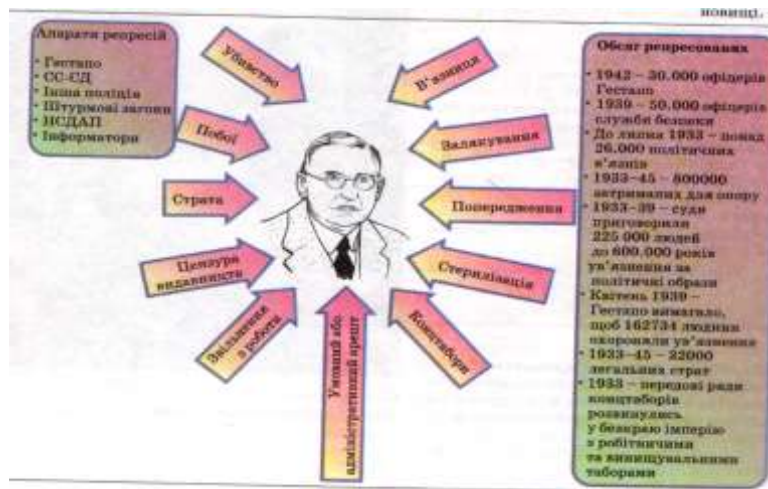
Геноцид було розв'язано й проти більшості рома. У 1939 році після окупації Польщі більшість з них було вивезено до цієї країни й кинуте до спеціальних закритих районів – Гето. Не менш трагічна доля спіткала чорношкірих громадян Німеччини. Дітей, які народилися від зв'язків солдатів з Сенегалу та Марокко з місцевими німецькими жінками, презирливо називали “райнськими байстрюками” і “гібридами”. Під тиском расистських акцій політиків і журналістів, ваймерська влада збирала про них інформацію й ізолювала цих дітей. У 1937 році нацисти на підставі цієї інформації стерилизували – хірургічним шляхом позбавили можливості мати у майбутньому потомство – 385 чорношкірих дітей.

У 1939 році А. Гітлер власноруч підписав наказ про проведення автаназії (“легкої смерті”), під дією якої підпадали всі, чиє життя було “позбавлене цінності”: душевно хворі, хворі на гемофілію, хвороби шкіри, очей, вуха, епілепсію, туберкульоз тощо.

У школах для розумово відсталих дітей було розгорнуто націонал-соціалістичне змагання з представлення до “судів у справах про здорову спадковість” матеріалів на вихованців, а лікарні змагалися за першість зі стерилізації.

У Німеччині було обладнано 6 закладів для убивства хворих. Оскільки основні функції покладалися на СС, то потреба в садистах і мерзотниках стрімко зростає. Усього до 1941р. автоназії було піддано понад 70 тис. осіб .

Комуністки і соціалістки, пацифістки, рома, єврейки також примусово стерилізувалися. Нацисти на практиці втілювали своє гасло , що “неповноцінні” люди не повинні мати потомство.

Фашисти домагалися “єдності політичної віри всіх індивідів”: “Хто не думає і не вірить , як думають і вірять відповідно до фашиської думки і віри , той ставить себе поза державою .”Таким чином формується “ нова людина” –ідеальний нацист , що переставав відчувати людські почуття , прагнучі виконати свій обов’язок .

Окупаційна політика фашистських держав була детально розроблена водночас з планами ведення війни. Про злочинні плани загарбників щодо народів Східної Європи переконливо свідчить так званий план” Ост “ . Він розроблявся під керівництвом Гітлера, Гімmlера, Розенберга та інших нацистських діячів . Хоча його розробка не була остаточно завершена і він у повному обсязі так і не був затверджений , ідеї, покладені в його основу , активно впроваджувалися на окупованій території. За цим планом , зокрема , передбачалося :

- часткове онімечення місцевого населення;
- заселення окупованих земель;
- масова депортація, у тому числі українців, до Сибіру;
- фізичне знищення словянських народів.

Творення нової людини

Розчленування України стало однією зі складових політики “нового порядку”, метою якої було створення українських земель на життєвий простір для арійської раси. Українські землі ,як найбільш родючі, мали стати джерелом

постачання продукції та сировини для “нової Європи”. Народи, які населяли окуповані території, підлягали знищенню або виселенню. Та частина, що виживе, перетворювалась на рабів. По завершенню війни передбачались пересилити на українські землі 8 млн. німецьких колоністів.

У вересні 1941р. Гітлер призначив на посаду рейхскомісара України “випробуваного бійця” націонал – соціалістичної партії Еріка Коха.

На територіях, окупованих нацистами, знищено мільйони мирних жителів, виявлено майже триста місць масового знищення населення, 180 концтаборів, понад 350 гетто. Щоб запобігти руху Опору, німці запровадили систему колективної відповідальності за акт терору чи саботажу. Розстрілу підлягали 50 % євреїв і 50 % українців, росіян та інших національностей від загальної кількості заручників. Найбільшими місцями загибелі мирних жителів – євреїв, українців, росіян, були Бабин Яр у Києві (понад 150 тис.), Дробицький Яр у Харкові (30 тис.), Доманівка і Богданівка на Одещині(понад 50 тис.).

Засобом винищення мирного населення мав стати голодомор. Є свідчення, що в листопаді 1941р. в Східній Пруссії Гітлер провів нараду з найвищими чинами СС, на якій було прийнято рішення про штучне створення голоду в Україні.

Крім масових знищень окупанти проводили й ідеологічну обробку населення, мета якої – нейтралізувати наслідки ідеологічної діяльності сталінського режиму, підірвати волю до опору, пробудити ниці почуття, розпалити національну ворожнечу. Окупанти видавали 190 газет загальним тиражем 1млн. примірників, діяли радіостанції, кіномережа, виставки різної тематики.

Жорстокість, зневага до українців та людей інших національностей, як до людей вищого гатунку, були головними рисами німецької системи управління. Військовим чинам, навіть нижчим, надавалося право розстрілу без суду і слідства. Увесь час окупація в містах і селах діяла комендантська година. За її порушення мирних жителів розстрілювали на місці. Магазини, ресторани, перукарні обслуговували тільки окупантів. Населенню міста заборонялося користуватися залізничними і комунальними послугами.

Серед інших заходів окупаційної влади була примусова мобілізація робочої сили до Німеччини. Умови життя більшості оstarбайтерів були нестерпними, за винятком окремих випадків. Мінімальна норма харчування і фізичне виснаження від надмірної праці спричиняли поширення хвороб і високий рівень смертності. Один із діячів ОУН Ю.Бойко так характеризував становище України:”Нині Україна – типова колонія. Методи колоніального поневолення мало чим відрізняються від тих, які європейці запроваджують серед чорношкірих в Африці”.

Усього протягом 1942-1944 років з України було вивезено близько 2,5 млн. Осіб.

Жительниця села Новоіванівського.

Нестена Феодосія Іванівна згадує: в Німеччину ми їхали на розбитому вагоні під наглядом німця, який тримав в руках зброю. Всього нас їхало 72 чоловіка. Їдучи туди, ми ридали за матерями, а німець, який сидів біля нас, заставляв співати пісні. Приїхавши до Німеччини, всі ми, 72 душі, поселилися в одній кімнаті, де стояли двоярусні дерев'яні ліжка. Працювали ми на залізниці: чоловіки клали шпали, а ми допомагали їм їх носити. Жінки одягнені були в бумажняні сорочки та юбки, а чоловіки в бумажняні сорочки та штани. Ходили в дерев'яному взутті. Взимку цей одяг зовсім не зігрівав. І тому люди вкутувалися у одіяла, якими вкривалися вночі і так працювали.

Дуже важко було виживати. Годували однією картоплиною в день та ще давали маленький шматочок хліба. Дівчата та жінки при такій поганій їжі ще старалися відкласти шматочок для чоловіків, бо вони працювали дуже важко і швидко втрачали сили. Одна із дівчат працювала у їдальні. Там у підлозі була дірка, в яку просовували мішечок, і коли чистили картоплю чи буряк, то туди намагалися накидати лушпиння, шматки картоплі, чи взагалі щось їстівне. Коли надходив час, який відводився на їжу, всі дружно йшли до тієї їдальні, витягували мішок, ішли до печі і жарили все, що там було у мішку. Таким чином удавалося вижити.

У суботу до їжі додавали маленький шматок масла, а в неділю не годували зовсім.

Коцаренко Катерина Григорівна, жителька села Сокільське, шістнадцятирічною дівчиною потрапила до Германії в роки Другої світової війни на примусові роботи.

12 листопада 1942 року в сільську раду надійшов наказ, що необхідно набрати певну кількість молодих людей. Того ж дня зібрали всю молодь, яка залишилася в селі, (багато людей пішли на фронт), на збори і зачитали прізвища. Серед зачитаних імен пролунало й ім'я Катерини Григорівни. Також сказали, що при собі слід мати теплий одяг та їжу, приблизно на 7-8 днів, іншої інформації не повідомлялося.

Вранці 1942 року їх посадили на підводи і повезли. Привезли на станцію села Варварівка. Там вже були такі ж самі молоді люди, яких зібрали з інших сіл Юріївського району. Усіх їх під наглядом німецьких військових заштовхали в товарні вагони. 13 листопада 1942 року о 21.00 потяг відійшов від станції. У вагоні, де була Катерина Григорівна, було більше 60 чоловік. Першу зупинку зробили на станції Павлоград, там ще підчепили два вагони з майбутніми остарбайтерами, далі по дорозі підчепляли ще вагони. Їхали майже два дні до Львова.

У Львові їх пошикували у шеренги й дозволили поїсти. Ешелони з людьми ще й ще прибували з різних кутків України. Потім їх знову заганяли в вагони й везли далі, до Німеччини. Ешелон, в якому була Катерина Григорівна відійшов зі Львова о 16.00 15 листопада 1942 року. Їхали 7 днів. 22 листопада 1942 року їм повідомили, що вони прибули до місця призначення.

Пошикували в колони й під наглядом поліцаїв їх повезли до лікарні. Після обстеження в лікарні Катерина Григорівна й ще двоє дівчат потрапили по розділенню на порохову фабрику.

Наступного ранку після приїзду почалися тяжкі будні. Праця на порохівій фабриці була дуже тяжкою, працювали по 8 годин в день, в три зміни без перерв і вихідних, без свят, а в заміну отримували варений буряк та баланду, яку називали їжею.

До фабрики щодня проходили по чотири кілометри в одну сторону, працювали без перерв по 8 годин і поверталися назад. Ходили колонами, люди виснаженими падали, тому що після тяжкої праці ноги відмовлялися нести, і ці люди замість допомоги отримували ногою по ребрах від поліцаїв. За непокору військовим, людей били, відправляли до концтаборів, або навіть розстрілювали.

Пробула Катерина Григорівна в Німеччині, на примусових роботах, майже три роки. 15 травня 1945 року було звільнення американськими військами, але багато людей до цього часу не дожили, не витримали тортур, тяжкої праці та голодного поневоленого життя.

20 листопада 1945 року Катерина Григорівна повернулася додому, але вдома вона так і не побачила багатьох друзів, з якими провела дитячі роки, багатьох з них забрала війна.

Зараз ми святкуємо 60-ту річницю визволення України від фашистських загарбників, 60-ту річницю перемоги у II Світовій війні. 60 років - велика дата, але слід війни помітний і у наші дні.

У найдраматичніші періоди своєї історії людство намагалось знайти єдино правильний вихід із ситуації, що склалась. Початок ХХ століття приніс людям чимало страждань і розчарувань: економічні кризи, жорстокі повстання та революції і, нарешті, світова війна. Демократія, на яку покладалося скільки надій, не спромоглася забезпечити

народи від небачених руйнувань і багатомільйонних жертв. Перед тими, хто ще вчора беззастережно вірив у демократизм, міжнародне право та недоторканість особи та майна, постали запитання, на які не знаходилися відповіді: чому так сталося, хто винен, як уникнути подібних катастроф у майбутньому?

І поки інтелектуали та політики розробляли рецепти повоєнного влаштування світу й безуспішно намагалися пропонувати їх народам, владу захоплювали ті, хто давав прості зрозумілі відповіді та обіцяли заманливі перспективи. З цього жорстокого часу виросла небачена тоді протилежність демократії – тоталітаризм.

Як відомо, у демократичному суспільстві обмеження прав людини застосовують лише до злочинців і душевно хворих. При тоталітаризмі зникає сама різниця між злочином і невинуватістю. Тоталітаризм карає людину незалежно від того, чи винувата вона насправді. Тотальна несвобода на тлі суцільних житейських обмежень могла бути замінена лише одним – в'язницею, рабством або стратою. Уникнення їх повинно було створювати в людей ілюзію “щастя”. Людина, над якою було занесено меч тоталітарного “правосуддя”, відчувала, що її хтось за щось (хоч вона й не відала, за що саме) карає. При цьому звинувачення, як правило, не пред'являлося. Відтак із свідомості та з реального життя зникало відчуття різниці між Добром і Злом. Запровадивши всезагальну карність і переслідування, тоталітаризм “скасував” ті моральні цінності, які, власне, роблять людину Людиною.

Дніпропетровська область
Юр'ївський район
Новоіванівська середня загальноосвітня школа

“Використання рабської праці українців у Німеччині під час Другої світової війни”

Творча робота учениці
10 класу
Басовської Олени